

THIẾT KẾ KẾ HOẠCH BÀI DẠY VIẾT Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH

Dương Thị Mỹ Hằng¹, Dương Tuyết Hạnh², Nguyễn Ngọc Tám³

Tóm tắt: Bài báo tập trung vào việc nghiên cứu và đề xuất một kế hoạch bài dạy viết hiệu quả trong môn Ngữ văn ở trường trung học, nhằm phát triển năng lực học sinh. Trong bài viết, tác giả đã đưa ra yêu cầu, quy trình thiết kế các thành tố cơ bản như mục tiêu, các hoạt động trước khi viết, trong viết và sau khi viết, phương pháp đánh giá kết quả học tập phù hợp với năng lực học sinh. Kế hoạch dạy viết cần chú ý tính chất tích hợp với các kỹ năng đọc, nói và nghe, có tính linh hoạt nhằm đáp ứng năng lực học sinh và tình huống trong lớp học, giúp người học tự tìm hiểu, hiểu biết và vận dụng kiến thức vào cuộc sống hàng ngày.

Từ khóa: Kế hoạch bài dạy, viết, văn bản, năng lực, hoạt động.

1. MỞ ĐẦU

Thiết kế kế hoạch bài dạy (KHBD) viết là một hoạt động chuyên môn phổ biến và quan trọng của giáo viên (GV) Ngữ văn. Đây là một khâu quan trọng để tạo nên thành công giờ dạy học, đòi hỏi sự đầu tư trí tuệ, kinh nghiệm và thể hiện dấu ấn sáng tạo của người GV. Một KHBD được thiết kế tốt sẽ giúp GV hiểu được mục tiêu của một bài học cụ thể, tổ chức được các hoạt động dạy học hấp dẫn, có ý nghĩa đối với học sinh (HS).

Trong bối cảnh đổi mới về giáo dục, đã có một số nghiên cứu về thiết kế KHBD. Theo đó, KHBD phải thể hiện 3 yếu tố cơ bản: mục tiêu/nhiệm vụ của HS, các hoạt động dạy học và phương pháp đánh giá kết quả hoặc của HS [3]. Đối với KHBD Ngữ văn cần thiết kế đồng bộ bốn kỹ năng giao tiếp, xác định tỉ lệ thời lượng, phân bố số tiết phù hợp để phát triển năng lực HS [4]; đảm bảo sự linh hoạt, có thể điều chỉnh phù hợp để đáp ứng các tình huống phát sinh trong lớp học và năng lực khác nhau của HS [5]. Khung KHBD được thiết kế theo hoạt động của HS, gồm các hoạt động như *mở đầu, hình thành kiến thức mới, luyện tập, vận dụng mở rộng* [2]. Nhìn chung các công trình đều tập trung hướng tới xây dựng một KHBD theo tiếp cận năng lực cho HS. Kế thừa những kết quả nghiên cứu nói trên, bài viết dưới đây đi sâu vào tìm hiểu thiết kế KHBD bài dạy viết trong dạy học Ngữ văn cho HS trung học theo định hướng phát triển năng lực.

¹ Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

² Phòng Đảm bảo chất lượng và Thanh tra, Trường Đại học Giáo dục, Đại học Quốc gia Hà Nội.

³ Trường THCS Đồng Tâm, Vĩnh Yên, Vĩnh Phúc

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số khái niệm, vấn đề lí thuyết

2.1.1. Quan niệm về kế hoạch bài dạy (giáo án)

Kế hoạch bài dạy là tập hợp những hoạt động dạy và học được giáo viên sắp xếp theo một lộ trình hợp lí với mục tiêu bài học và thời gian cho phép. KHBD là một phác thảo chung về mục tiêu dạy học, phương pháp, phương tiện, các hoạt động học tập và kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của học sinh.

KHBD là sản phẩm của cá nhân GV. Dựa trên đối tượng HS, điều kiện cơ sở vật chất của lớp học, phong cách dạy học, nội dung bài học,... mà mỗi GV tạo ra bản thiết kế có sự phù hợp và hiệu quả nhất. Vì vậy, không thể sao chép bản thiết kế của các GV khác để biến thành thiết kế của mình.

2.1.2. Quan niệm về thiết kế kế hoạch bài dạy viết theo hướng phát triển năng lực học sinh

Năng lực là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tố chất sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện, cho phép con người huy động tổng hợp các kiến thức, kĩ năng và các thuộc tính cá nhân khác như hứng thú, niềm tin, ý chí,... thực hiện thành công một loại hoạt động nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể [1].

Thiết kế KHBD viết theo hướng phát triển năng HS là bản kế hoạch dạy học mà GV thể hiện sự đặc tả chi tiết các hoạt động dạy học để đạt được một kỳ vọng về năng lực viết văn bản (VB) cho HS. Đặc trưng nổi bật của thiết kế này là các hoạt động dạy học phải được tổ chức thông qua các hoạt động của HS, hướng tới các yêu cầu cần đạt về năng lực viết VB được quy định trong chương trình. Qua đó, giúp HS biết vận dụng những điều đã học vào tạo lập VB trong cuộc sống hàng ngày của các em.

2.1.3. Các yêu cầu cơ bản đối với thiết kế kế hoạch bài dạy viết theo hướng phát triển năng lực cho học sinh

KHBD là sản phẩm cá nhân, mang tính sáng tạo tùy theo bối cảnh dạy học cụ thể. Tuy nhiên, dù được thiết kế theo ý tưởng nào đi chăng nữa, KHBD viết theo hướng phát triển năng lực cho HS vẫn cần đảm bảo được những yêu cầu cơ bản sau:

- Thể hiện rõ mục tiêu hướng tới hình thành, phát triển năng lực viết VB cho HS. Năng lực của người học là một phổ từ thấp đến cao. Do đó, đối với mỗi bài học, GV cần xác định rõ năng lực cần hình thành, phát triển cho HS là gì, mức độ đến đâu và biểu hiện cụ thể qua các chỉ báo như thế nào?

- Thiết kế được các hoạt động học tập của HS. Năng lực viết chỉ có được qua hoạt động của HS. Các hoạt động học tập của HS cần đảm bảo tính xuyên suốt, bắt đầu từ những kích thích ban đầu tạo động cơ hội tập cho đến những hoạt động duy trì động lực học tập cho HS. GV cần thiết kế được một chuỗi các hoạt động như tạo tình huống xuất

phát (khởi động/trải nghiệm,...), hình thành kiến thức mới về viết VB, luyện tập, vận dụng vào thực tiễn.

- Khi thiết kế KHBD, GV cần xây dựng được chiến lược đánh giá kết quả học tập của HS qua tiết học, thu thập phản hồi về việc học tập của HS. Từ đó giúp HS có định hướng cụ thể cho việc điều chỉnh cách học tập để phát triển năng lực, đồng thời, GV cũng có cơ sở đổi mới cách dạy của mình.

2.2. Định hướng thiết kế các thành tố trong kế hoạch bài dạy viết

Khung kế hoạch bài dạy là một bản tóm tắt cụ thể về cách tổ chức và thực hiện một bài dạy. Nó bao gồm các thông tin về mục tiêu học tập, nội dung bài học, phương pháp dạy học, tài liệu và tài nguyên sẽ được sử dụng, cũng như cách thức đánh giá kết quả học tập. Khung kế hoạch bài dạy giúp GV chuẩn bị kỹ lưỡng và tổ chức bài học một cách có hệ thống và hiệu quả.

Ngoài các thông tin chính nêu trên, GV cần chú ý tới tính chất khuôn mẫu của một văn bản hành chính. Phần đầu của KHBD cần phải có những thông tin về cơ quan, cá nhân xây dựng văn bản KHBD như: tên cơ sở giáo dục, tên tổ bộ môn, học và tên giáo viên thiết kế, ...; thông tin về thời lượng dạy học (số tiết cho bài học); thông tin về cơ quan quản lý, ...

GV có thể tham khảo Khung kế hoạch bài dạy theo công văn 5512 trong phụ lục 4 ban hành kèm theo công văn số 5512/BGDĐT-GDTrH về việc xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch giáo dục của nhà trường.

2.2.1. Thiết kế mục tiêu dạy học/yêu cầu cần đạt

Đối với thiết kế phân mục tiêu/ yêu cầu cần đạt (YCCĐ), GV cần mô tả được những gì người học sẽ biết hoặc có thể làm sau trải nghiệm học tập, tức là kết quả mong đợi khả năng viết VB của HS hơn là những chủ đề mà người học sẽ tiếp xúc trong quá trình dạy học.

Yêu cầu cơ bản đối với phân mục tiêu:

Mục tiêu/YCCĐ cần được viết rõ ràng, dễ hiểu và đo lường được sau khi kết thúc bài học. Dựa vào các yêu cầu cần đạt về kỹ năng viết trong chương trình giáo dục phổ thông (CTGDPT) môn Ngữ văn (2018), GV cần xác định yêu cầu nào sẽ được giải quyết trong bài học cụ thể. Mục tiêu nên sử dụng động từ hành động phù hợp với trình độ nhận thức của HS, mô tả các nhiệm vụ cụ thể, có thể đạt được trong thời gian khả thi và công bằng với tất cả HS. Đối với HS khuyết tật, mục tiêu cần được cân đối linh hoạt dựa trên mức độ khuyết tật của người học.

Các thành phần cơ bản cần có trong mục tiêu/ YCCĐ bao gồm:

- Động từ (kì vọng HS làm được hoạt động gì khi kết thúc giờ học viết).
- Tiêu chuẩn hoàn thành (Hoạt động cần đạt tới tiêu chuẩn nào?).
- Nội dung thực hiện hoạt động (chủ đề dạy học, giúp HS thực hiện được hoạt động).
- Ngữ cảnh thực hiện hoạt động (Bối cảnh kì vọng HS thực hiện được hoạt động).

Các bước xác định mục tiêu dạy học/ YCCĐ về viết VB:

- Phân tích mục tiêu/ YCCĐ về phẩm chất, năng lực trong dạy học viết dựa trên CTGDPT tổng thể và CTGDPT môn Ngữ văn (Chương trình cấp Quốc gia). GV cần lưu ý tách YCCĐ lớn thành các YCCĐ nhỏ hơn; cụ thể hóa các YCCĐ nếu chúng có tính khái quát).

- Phân tích mục tiêu/ YCCĐ của bài học Ngữ văn (đọc hiểu, thực hành tiếng Việt, viết, nói - nghe) trong sách giáo khoa.

- Xây dựng bảng mô tả các mức độ cần đạt của nội dung dạy học viết (nhận biết, thông hiểu, vận dụng và vận dụng cao):

Chủ đề/nội dung dạy học	Mức độ	Mô tả
	Nhận biết	
	Thông hiểu	
	Vận dụng	
	Vận dụng cao	

Bảng này có thể được điều chỉnh phù hợp với nhu cầu cụ thể của chương trình giáo dục và môn học. Nó giúp GV và HS hiểu rõ hơn về các mức độ kỳ vọng và cách đánh giá kết quả học tập.

- Xác định mục tiêu dạy học/ YCCĐ cụ thể cho bài học viết trong sách giáo khoa dựa trên bối cảnh cụ thể của từng lớp học. Trong khi sắp xếp các mục tiêu của bài học, GV cần lưu ý lượng thời gian được phân bổ cho mỗi hoạt động dạy học. Một bài học cũng không nên có quá nhiều mục tiêu.

- Rà soát, điều chỉnh mục tiêu/ YCCĐ (Mục tiêu/ YCCĐ có cụ thể không? Có thể đo lường được không? Có thể đạt được bởi tất cả HS không? Có phù hợp với lớp học và HS của GV không? Có thực thi được trong thời gian dự kiến và nội dung bài học không?)

Ví dụ minh họa:

Mục tiêu dạy học viết/ YCCĐ trong Chương trình quốc gia (Ngữ văn 10)	Mục tiêu/ YCCĐ dạy học viết dự kiến của GV (Ngữ văn 10)
<ul style="list-style-type: none"> - Viết được văn bản đúng quy trình, bảo đảm các bước đã được hình thành và rèn luyện ở các lớp trước; có hiểu biết về vấn đề quyền sở hữu trí tuệ và tránh đạo văn. - Viết được một bài luận về bản thân. 	<p>Kết thúc bài học, HS có thể:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tìm được ý và lập dàn ý cho bài luận về bản thân. - Viết và sửa chữa được bài luận về bản thân. - Trích dẫn được đầy đủ các nguồn tài liệu tham khảo trong bài luận và không sao chép bài văn của người khác.

2.2.2. Thiết kế thiết bị và học liệu

Thiết bị và học liệu (TB, HL) dùng trong dạy học viết là những phương tiện vật chất (máy chiếu, băng hình, sách giáo khoa, các phần mềm, tài liệu dạy học,...) giúp cho GV tổ chức giờ viết nhằm thực hiện mục tiêu dạy học một cách hiệu quả.

Yêu cầu cơ bản đối với phần thiết kế TB, HL

TB, HL phải được lựa chọn để đáp ứng việc đạt mục tiêu/ YCCĐ của bài học viết. Chúng được thể hiện rõ trong các hoạt động được thiết kế trong giờ học (GV, HS dùng cái gì, chỗ nào trong quá trình học tập,... ví dụ như đọc sách, quan sát video, tranh ảnh, sử dụng một dụng cụ, phiếu học tập...). Ngoài ra, các TB, HL còn phải phù hợp với bối cảnh học tập cụ thể (điều kiện cơ sở vật chất của lớp học, sự tương thích với khả năng sử dụng của GV, HS,...).

Các bước xác định thiết bị và học liệu trong dạy học viết:

- Phân tích mục tiêu/ YCCĐ và nội dung bài học viết để lựa chọn các thiết bị và học liệu phù hợp.

- Phân tích nội dung bài học viết để lựa chọn các thiết bị và học liệu phù hợp (bao gồm cả yếu tố công nghệ).

- Dự kiến thời điểm, cách thức sử dụng các thiết bị, học liệu trong quá trình tổ chức các hoạt động dạy học viết.

Ví dụ: Khi thiết kế phần “Viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng” - Bài 4: *Văn bản thông tin* - Ngữ văn 10, tập, bộ Cánh Diều, có thể dự kiến thiết bị, học liệu như: Sách giáo khoa, sách giáo viên Ngữ văn 10, tập 1, bộ Cánh Diều, thiết kế bài dạy, bản nội quy/ảnh chụp nội quy, hướng dẫn nơi công cộng, máy tính kết nối Internet, máy chiếu, phần mềm Canva/powerpoint, giấy A0, bút dạ,...

2.3. Thiết kế các hoạt động dạy học viết

2.3.1. Trước giờ học

GV xác định các mục tiêu/YCCĐ ở mức độ thấp (nhận biết, thông hiểu) để giao nhiệm vụ cho HS tự học/chuẩn bị bài học (thông qua phiếu học tập, câu hỏi,...) hoặc chuẩn bị tư liệu cho bài viết/chuẩn bị hệ thống vốn từ ngữ thường xuất hiện trong chủ đề viết/các kiểu câu thường dùng trong kiểu loại VB, những VB mẫu,....

GV có thể sử dụng hoặc yêu cầu HS ứng dụng công nghệ thông tin trong các hoạt động tìm kiếm thông tin, chuẩn bị tư liệu cho phần viết (Google, Youtube, Chat GPT, Poe, Bing...).

2.3.2. Trong giờ học

2.3.2.1. Thiết kế hoạt động khởi động

Hoạt động khởi động trong dạy học nói chung là hoạt động kích hoạt trí não của HS, để người học bắt đầu suy nghĩ về những gì sẽ được học trong tiết học đó. Hoạt động này có tác dụng thu hút người học tham gia vào việc học tập.

Yêu cầu cơ bản đối với việc thiết kế hoạt động khởi động:

Khi thiết kế hoạt động khởi động trong dạy học viết, GV cần xem xét mục tiêu/YCCĐ của bài học; sở thích, khả năng của HS, thời gian và mối quan hệ giữa hoạt động này với nội dung bài học chính. Hoạt động khởi động cần phải kích thích sự tò mò và chuẩn bị tinh thần cho HS.

Các bước thiết kế hoạt động khởi động:

- Xác định mục tiêu cụ thể mà hoạt động khởi động cần đạt được, ví dụ như kích thích tò mò, chuẩn bị tinh thần học tập cho bài học chính,...

- Phân tích đối tượng HS: Phân tích, đánh giá sở thích, trình độ và nhu cầu của HS để thiết kế hoạt động phù hợp.

- Chọn hình thức hoạt động: Chọn trò chơi, thảo luận nhóm, hoặc đưa tranh ảnh, câu đố,... phù hợp với mục tiêu và đối tượng HS đồng thời có sự liên kết với nội dung dạy học viết.

- Đánh giá và điều chỉnh: Đánh giá hiệu quả của hoạt động khởi động sau khi thực hiện và điều chỉnh nếu cần thiết để cải thiện trong lần dạy sau.

Ví dụ: Khi thiết kế hoạt động khởi động để dạy học phần “Viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng” - Bài 4: *Văn bản thông tin* - Ngữ văn 10, tập, bộ Cánh Diều, có thể xác định mục tiêu và nội dung hoạt động như sau:

* Mục tiêu: Kích thích sự ham hiểu biết và ý thức về tầm quan trọng của việc viết bản nội quy và hướng dẫn cho nơi công cộng cho HS.

* GV có thể yêu cầu HS thực hiện một hoặc một số nhiệm vụ sau:

+ Yêu cầu HS chia nhóm và đóng vai là người quản lý một nơi công cộng như thư viện, công viên, siêu thị,... HS sẽ phải đưa ra các quy tắc và hướng dẫn cho người khác trong nhóm cách hành xử và sử dụng nơi công cộng đó.

+ GV có thể yêu cầu HS chia sẻ về kinh nghiệm cá nhân khi sử dụng một nơi công cộng và những quy tắc mà các em nghĩ rằng nơi đó cần phải áp dụng.

+ GV có thể yêu cầu HS chơi các trò chơi về từ vựng: Sử dụng trò chơi từ vựng hoặc câu đố liên quan đến các thuật ngữ và cụm từ liên quan đến việc viết bản nội quy và hướng dẫn cho nơi công cộng.

3.3.2.2. Thiết kế hoạt động hình thành kiến thức mới

Hoạt động hình thành kiến thức mới cho HS là quá trình kích thích người học tiếp nhận, xử lý và tích lũy thông tin mới thông qua các hoạt động cụ thể như thảo luận, nghiên cứu tài liệu, thực hành, trải nghiệm và sử dụng các phương tiện học tập khác nhau. Điều này giúp HS mở rộng kiến thức về nội dung được học tập (đây là những kiến thức cần thiết, nếu không được học, HS sẽ không thể/không biết cách viết VB), làm “đầu vào” cho việc hình thành, phát triển năng lực viết.

Yêu cầu cơ bản đối với việc thiết kế hoạt động hình thành kiến thức mới:

- Mục tiêu của hoạt động cần đảm bảo sự rõ ràng, cụ thể đồng thời gắn kết với mục tiêu tổng thể của cả bài học.

- Các kiến thức mới được xác định trong sự liên quan với mục tiêu của hoạt động, đảm bảo tính liên kết giữa kiến thức cũ và kiến thức mới.

- Cần lựa chọn được các phương pháp, hình thức hoạt động phù hợp với mục tiêu và đối tượng HS. GV cần tạo ra các tình huống học tập thú vị và thúc đẩy sự tò mò của HS.

- Cần cung cấp phản hồi và đánh giá để đảm bảo hiệu quả của hoạt động học tập.

Các bước thiết kế hoạt động hình thành kiến thức mới:

- Xác định mục tiêu học tập: GV cần nêu dự kiến kết quả HS đạt được khi kết thúc hoạt động hình thành kiến thức mới. Có thể tham khảo thang đo Bloom để lựa chọn mức độ cần đạt về nhận thức của người học về kiến thức viết VB.

- Xác định nội dung kiến thức: Trong mỗi mục tiêu của hoạt động đã có chứa thành phần nội dung (kiến thức, kĩ năng). Để xác định những nội dung kiến thức mới, GV có thể tách những thành phần đứng sau động từ của mục tiêu (thường là danh từ/cụm danh từ) để cấu trúc thành nội dung kiến thức mới cần dạy học. Xác định nội dung cũng bao gồm cả việc chọn mẫu VB để làm ngữ liệu dạy học viết. Trong bước hình thành kiến thức mới, trong các bộ sách hiện nay, cơ bản đều biên soạn theo hướng tích hợp với văn bản đọc hiểu, thông qua ngữ liệu này để hình thành kiến thức về quy trình viết một kiểu VB.

Nếu không có VB để tích hợp, GV cần chọn được mẫu phù hợp để HS phân tích mẫu, tìm tòi các vấn đề lý thuyết.

- Lựa chọn phương pháp giảng dạy: Dựa trên mục tiêu học tập và nội dung kiến thức mới, GV lựa chọn phương pháp giảng dạy phù hợp. Có thể sử dụng các phương pháp như hỏi đáp, thảo luận nhóm, hoạt động nhóm, phân tích mẫu,...kết hợp với việc ứng dụng công nghệ thông tin để giúp HS tiếp thu kiến thức mới một cách tương tác và thú vị.

- Cung cấp phản hồi và đánh giá: Trong quá trình dạy học, GV nên cung cấp phản hồi, đánh giá HS. Điều này giúp HS biết được những điểm mạnh và điểm cần cải thiện của mình đồng thời giúp GV nắm được thực tiễn viết VB của người học.

Ví dụ: Khi thiết kế hoạt động hình thành kiến thức mới phần “Viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng” - Bài 4: *Văn bản thông tin* - Ngữ văn 10, tập, bộ Cánh Diều, GV cần chú ý tới một số thành tố cơ bản sau:

+ Mục tiêu: Phân tích được các yêu cầu và cách viết một bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng.

+ Xác định nội dung dạy học: Yêu cầu và cách viết một bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng.

+ Lựa chọn phương pháp, phương tiện, học liệu dạy học: Dựa trên mục tiêu học tập và tính chất của nội dung, GV có thể sử dụng phương pháp như thảo luận nhóm, hỏi đáp kết hợp dùng phiếu học tập hoặc sơ đồ tư duy,... Có thể sử dụng các tài liệu học tập như bài đọc về văn bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng và các tài liệu tham khảo liên quan.

+ Đánh giá và phản hồi: GV tổ chức đánh giá hoạt động của HS dựa trên tiêu chí đã được xác định trước đó; nhận xét về những điểm mạnh và yếu của bài làm, cũng như hướng dẫn cách cải thiện bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng.

3.3.2.3. Thiết kế hoạt động thực hành

Thực hành trong dạy học viết là hoạt động mà HS rèn luyện kỹ năng viết VB thông qua việc thực tế hoá những kiến thức đã học. Hoạt động thực hành giúp HS áp dụng và trải nghiệm các khía cạnh thực tế của viết, từ việc xác định mục tiêu, lựa chọn ngôn từ, cấu trúc câu, đến sắp xếp ý và viết nội dung theo từng kiểu loại văn bản.

Yêu cầu cơ bản đối với việc thiết kế hoạt động thực hành:

- Mục tiêu của hoạt động cần rõ ràng, phù hợp với trình độ và nhu cầu của HS.

- Nội dung thực hành có sự phù hợp với phần lý thuyết, tương ứng với các thao tác viết VB, thể hiện mức độ rèn luyện từ đơn giản đến phức tạp, từ dễ đến khó. Có thể bao gồm viết bài viết ngắn, thực hiện dự án viết văn bản nhóm, hoặc thực hiện các bài tập chỉnh sửa và phân tích văn bản.

- Tích hợp viết với đọc hiểu văn bản, thực hành tiếng Việt, nói và nghe. GV có thể thiết kế nội dung thực hành viết VB với phần đọc hiểu mà HS đã học ở các giờ học trước, tổ chức cho HS trao đổi để tạo ra một quá trình học tập toàn diện.

- Kết nối hoạt động thực hành với thực tế và ứng dụng của viết trong cuộc sống hàng ngày. Các bài tập thực hành sẽ giúp HS nhận thức được viết là một kỹ năng quan trọng và có ứng dụng rộng rãi trong các lĩnh vực như công việc, học tập và giao tiếp.

- Tạo sự linh hoạt: Đảm bảo hoạt động thực hành được thiết kế linh hoạt để phù hợp với sự đa dạng của HS. Cho phép HS tự chọn chủ đề, phong cách viết, hoặc hình thức bài viết để khuyến khích sự sáng tạo và thúc đẩy sự quan tâm và động lực của HS.

- Đánh giá và phản hồi xây dựng: Cung cấp phản hồi xây dựng và đánh giá công bằng về sản phẩm thực hành của HS. GV có thể sử dụng bảng tiêu chí đánh giá rõ ràng và cung cấp phản hồi cụ thể để HS hiểu được điểm mạnh và điểm cần cải thiện của bài viết.

Các bước thiết kế hoạt động thực hành:

- Xác định mục tiêu cho hoạt động. Cần chú ý các động từ cụ thể đo lường được để thể hiện mục tiêu.

- Xác định nội dung thực hành: Dựa trên mục tiêu học tập, GV lựa chọn các bài tập thực hành phù hợp. Bài tập nên yêu cầu HS áp dụng, thể hiện và phát triển kỹ năng viết văn bản.

- Xác định thời gian và phương pháp hướng dẫn thực hành: Xác định thời gian cụ thể cho hoạt động thực hành và xác định phương pháp hướng dẫn. Đảm bảo rằng thời gian được phân bổ hợp lý để HS có đủ thời gian thực hiện bài tập và nhận được phản hồi từ GV.

- Chuẩn bị tài liệu hỗ trợ: Tạo ra tài liệu hỗ trợ cho HS trong viết VB có thể là các mô hình VB, gợi ý viết, hoặc bài viết mẫu.

- Thiết lập yêu cầu và tiêu chí đánh giá: Yêu cầu nên ghi rõ nội dung, định dạng và quy định VB được tạo lập. Tiêu chí đánh giá sẽ giúp GV định rõ những yếu tố sẽ đánh giá trong sản phẩm bài viết/nói của HS (chẳng hạn như cấu trúc, ý kiến, logic, từ vựng và ngữ pháp,...). Trong suốt quá trình hoạt động thực hành, GV cần cung cấp phản hồi và hướng dẫn cho HS. Điều này có thể được thực hiện thông qua việc sửa lỗi chính tả, ngữ pháp, cung cấp gợi ý hoặc đề xuất cải tiến cho bài viết của người học.

Ví dụ: Khi thiết kế hoạt động thực hành để dạy học nội dung “Viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng” - Bài 4: *Văn bản thông tin* - Ngữ văn 10, tập, bộ Cánh Diều, GV có thể tổ chức cho HS viết các bài thực hành viết theo một số gợi ý dưới đây:

- Mục tiêu: HS viết được bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng.

- Nội dung hoạt động: GV đề xuất nhiệm vụ cho HS như viết một bản nội quy cho lớp học, câu lạc bộ, một công viên, thư viện hoặc trung tâm mua sắm.

- Hướng dẫn HS về cách phân tích yêu cầu của bài tập, nắm bắt mục tiêu và tạo ra dàn ý bài viết. Từ đó thực hiện viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng theo hình thức làm việc cá nhân hoặc nhóm. GV có thể yêu cầu HS sử dụng các phần mềm hỗ trợ về mặt hình thức của bản nội quy (Canva, Powerpoint,...). HS tiến hành viết bản nội quy, hướng dẫn cho không gian công cộng được chỉ định.

- Phân tích và đánh giá bài viết: Yêu cầu HS trao đổi và đánh giá bài viết của nhau. Đặt câu hỏi cho HS về cách viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng để HS cải tiến chất lượng văn bản đã tạo lập. Đánh giá kết quả của HS dựa trên sự hoàn thành và chất lượng của bản nội quy, hướng dẫn mà HS đã viết.

- Tổng kết và đánh giá kết quả: GV có thể tổ chức một hoạt động trao đổi nhanh với người học về quá trình học tập và những gì họ đã học được về viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng. Qua hoạt động này, học sinh lớp 10 sẽ có cơ hội thực hành viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng và nắm bắt được các yếu tố quan trọng để tạo ra những tài liệu rõ ràng và hiệu quả.

2.3.3. Sau giờ học

GV khuyến khích HS tiếp tục các hoạt động viết như viết tiếp bài viết (nếu chưa hoàn thiện) hoặc viết về chủ đề tương tự. Điều này giúp HS phát triển kỹ năng viết và cải thiện kỹ năng theo thời gian.

Ví dụ sau khi tổ chức hoạt động thực hành viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng (Bài 4: *Văn bản thông tin* - Ngữ văn 10, tập, bộ Cánh Diều), GV có thể khuyến khích HS viết bản nội quy, hướng dẫn nơi công cộng trong tình huống mới hoặc sưu tập các bản nội quy, hướng dẫn cụ thể. Điều này giúp HS áp dụng và phát triển kỹ năng viết trong ngữ cảnh thực tế.

GV có thể thiết kế thêm các hoạt động tìm tòi, mở rộng kiến thức ở ngoài lớp học. Trong dạy học viết, nội dung của hoạt động này có thể là hoạt động tiếp nối sau khi học sinh đã hoàn thành bài viết của mình như:

- Khuyến khích HS đọc sách, báo, tạp chí liên quan đến chủ đề viết nhằm mục đích tăng cường từ vựng mới, cấu trúc câu, và cách diễn đạt.

- Kết hợp công nghệ: Sử dụng các ứng dụng hoặc trang web để khuyến khích HS viết blog, viết truyện tranh, hoặc thậm chí thiết kế trò chơi từ ngữ liệu của mình.

- Công bố bài viết, sưu tầm các bài viết có chất lượng, ...

2.4. Cấu trúc các hoạt động

Về cấu trúc các hoạt động, trong bài viết này, chúng tôi tham khảo cấu trúc kế hoạch bài dạy ban hành theo công văn 5512/BGDĐT- GDTrH ngày 18 tháng 12 năm 2020 [2].

Mỗi hoạt động trong KHBD gồm các thành tố sau:

- Tên hoạt động
- Mục tiêu hoạt động
- Nội dung hoạt động
- Cách thức thực hiện (gồm các thao tác như giao nhiệm vụ; triển khai nhiệm vụ; báo cáo, thảo luận; kết luận, nhận định).

Đối với từng hoạt động, phần thiết kế thông tin cho từng thành tố cần phải thể hiện được đặc trưng của hoạt động đó, tránh viết chung chung, đồng nhất.

3. KẾT LUẬN

Trong nghiên cứu này, chúng tôi đã tập trung vào việc thiết kế KHBD viết ở trường trung học theo hướng phát triển năng lực HS. Nghiên cứu này cũng đã đưa ra được những định hướng cơ bản cho việc thiết kế kế hoạch bài dạy viết ở trường trung học theo hướng phát triển năng lực HS như: xác định mục tiêu học tập rõ ràng, xây dựng chuỗi hoạt động logic với hoạt động học tập với yêu cầu và quy trình thiết kế cụ thể cho từng hoạt động. HS sẽ hiểu rõ hơn về cách viết và áp dụng kiến thức vào các tình huống thực tế. Trong định hướng thiết kế, chúng tôi cũng đã chú ý tới việc thiết kế đánh giá và cung cấp phản hồi cho HS về những điểm mạnh và điểm cần cải thiện trong quá trình viết VB. Phản hồi này giúp HS hiểu rõ hơn về tiến bộ của mình và cách cải thiện kỹ năng viết VB.

Nói tóm lại, việc thiết kế kế hoạch bài dạy viết ở trường trung học theo hướng phát triển năng lực HS đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao kỹ năng viết và phát triển tư duy sáng tạo và phân biện của HS. Năng lực viết không chỉ đóng vai trò trong việc truyền đạt thông tin mà còn là một công cụ hữu ích giúp HS phát triển toàn diện và chuẩn bị cho tương lai.

Lời cảm ơn: Nghiên cứu này được tài trợ từ nguồn kinh phí Khoa học Công nghệ của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 cho Đề tài Khoa học, mã số: C2020-SP2.12

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn*, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Công văn 5512/BGDĐT-GDTrH V/v xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch giáo dục của nhà trường* hướng trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn.

3. Bùi Minh Đức (2017), *Cách thức hướng dẫn giáo viên xây dựng kế hoạch bài học của Đại học Michigan Hoa Kỳ và ứng dụng trong đào tạo giáo viên phổ thông ở Việt Nam*, Tạp chí Giáo dục, (3), tr.61-64.
4. Lưu Thị Trường Giang (2020), *Quy trình thiết kế hoạch dạy học một chủ đề/bài học Ngữ văn lớp 6 theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018*, Tạp chí Giáo dục, Số 482 (Kì 2 - 7/2020), tr 33-38.
5. Nguyễn Thị Hào (2022), *Thiết kế kế hoạch bài dạy trong dạy học kết hợp trực tuyến và trực tiếp môn Ngữ văn cấp Trung học cơ sở theo Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, Tập 18, Số 11.

DESIGNING HIGH SCHOOL WRITING LESSON PLANS THAT AIM TO DEVELOP STUDENT'S COMPETENCIES

Duong Thi My Hang, Duong Tuyet Hanh, Nguyen Ngoc Tam

Abstract: *The paper aims to research and propose an effective literature writing lesson plan in high school, in order to develop students' competencies. In the article, the author gave requirements, the process of designing basic elements such as goals, pre-writing, in writing and after writing activities, methods of assessing learning outcomes that suitable to students' abilities. Writing plans should focus on the integrated reading, speaking and listening skills which have the flexibility to meet students' abilities and classroom situations so as to help learners to self-inquire, understand and apply knowledge in daily life.*

Keywords: *Keywords: Lesson planning, writing, text, competencies, activities.*

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 27-11-2023; ngày phản biện đánh giá: 12-12-2023; ngày chấp nhận đăng: 28-12-2023)